

Nuoret, demokratia ja osallisuus – miten demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus kytkeytyy demokratian tilaan ja tulevaisuuteen?

Opetushallituksen seminaari 10.5.2023, Helsinki

ELINA KESTILÄ-KEKKONEN, Tenure Track -professori | elina.kestila-kekkonen@tuni.fi

Suomalaisen demokratian tila pähkinänkuoressa

Äänestysaktiivisuus
Euroopan keskitasoa

Poliittinen luottamus
Euroopan korkeimpia

Poliittinen
kiinnostuneisuus
kohtalaisella tasolla

Ulkoinen
kansalaispätevyys
kohtaisella tasolla

Sisäinen
kansalaispätevyys
Euroopan matalimpia

Koulutuksen mukaiset
kuihut
äänestysaktiivisuudessa,
kiinnostuksessa ja
kansalaispätevydessä

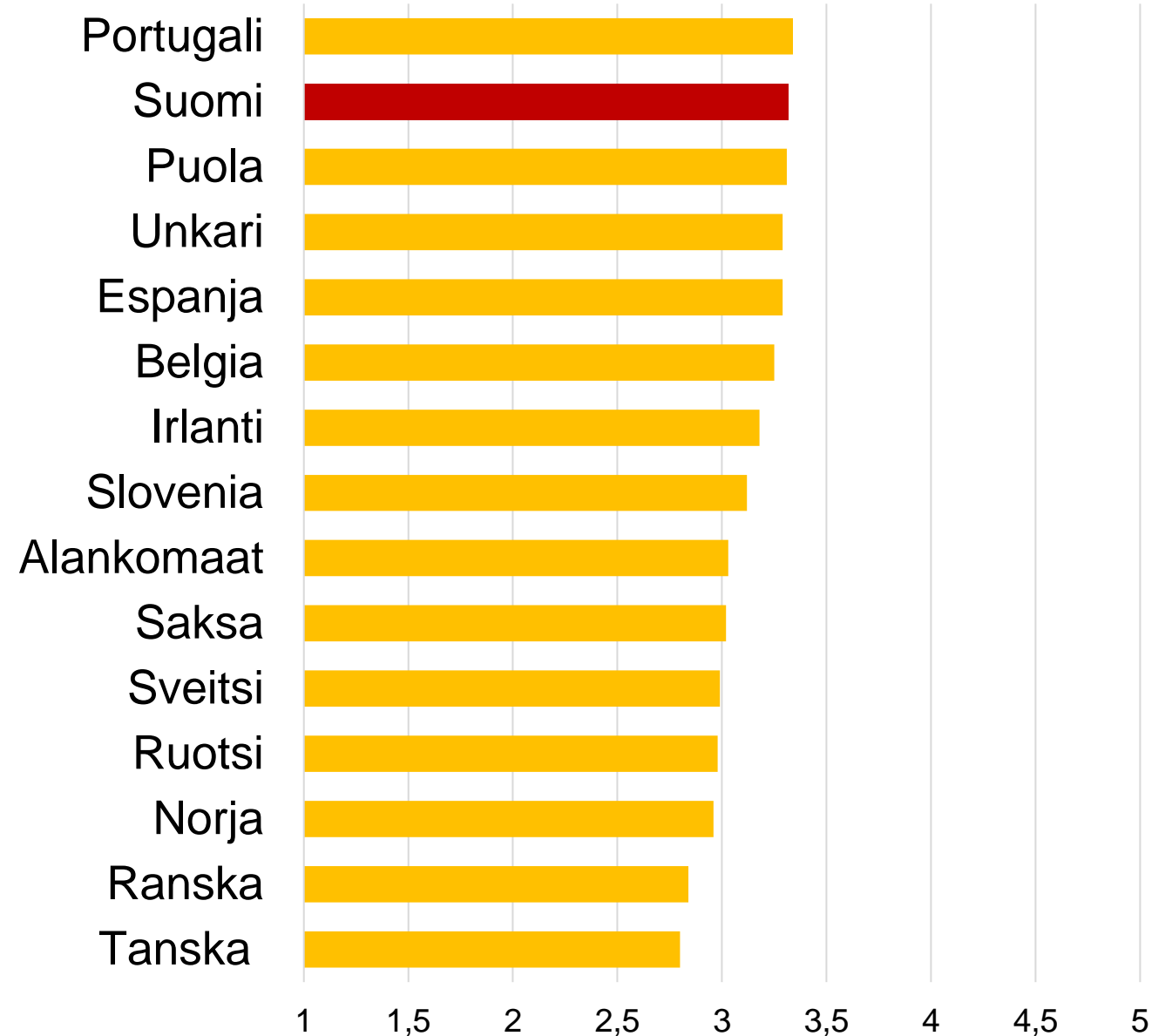
Alueelliset erot
äänestysaktiivisuudessa

Sukupuolikuilu
kansalaispätevydessä
joka koulutustasolla

Kuinka hyvin eurooppalaiset kokevat ymmärtävänsä politiikkaa?

"Politics too complicated to understand"

Keskiarvo, European Social Survey 2008

Kansalaispätevyys ja osallistuminen

Sisäinen kansalaispätevyys

- ~ *Poliittinen minäpystyvyys*
- ”Ellet tunne pelin sääntöjä tai pelaajia, etkä välitä lopputuloksesta, tuskin haluat itse pelata” (Putnam 2000, 35)

Ulkoinen kansalaispätevyys

- ~ Responsiivisuus
- Kokemus ettei sanavaltaa – osallistuminen menettää merkityksensä

OECD (2022): Drivers of Trust in Public Institutions in Finland

Toimenpiteet kansalaispätevyyden parantamiseksi

- hallituksen viestintästrategian kehittäminen
- kansalaisten aloitemahdollisuuksien parantaminen myös eurooppalaisella tasolla
- nuorten osallistaminen koulujen kautta niin, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa omassa paikallisyhteisössään

MUTTA - *Missä vaiheessa väestöryhmien väliset erot sisäisessä kansalaispätevyydessä syntyvät?*

Finnish Adolescents' Political Engagement Panel (FAPEP) -aineisto

1. vaihe

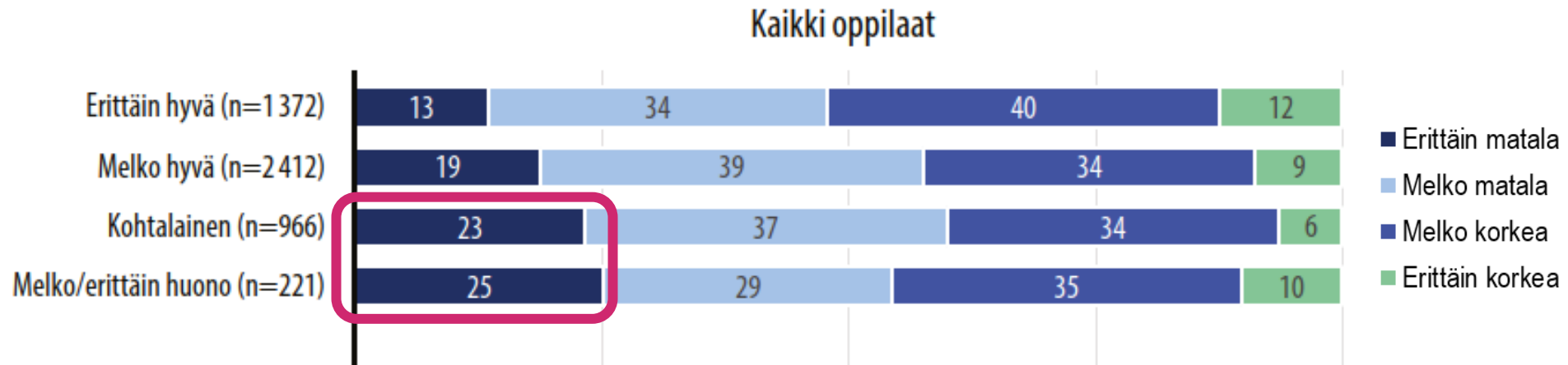
- **Perusjoukko:** Peruskoulun 9. luokkaa lukukaudella 2020–2021 käyneet suomen- ja ruotsinkieliseen perusopetukseen (yliotos) osallistuneet oppilaat
- **Otantamenetelmä:** kaksivaiheinen harkittu klusteriotanta (kunnat, koulut)
- **Keruu aika:** 14.12.2020–10.5.2021
- **Keruumenetelmä:** Kysely kerättiin yhden oppitunnin aikana verkkolomakkeella.
- **Vastaajien lukumäärä:** 5250

2. vaihe

- **Kohdejoukko:** Samat nuoret 2 vuotta myöhemmin, nyt opiskelevat toisella asteella
- **Keruu aika:** 1.2.–12.3.2023
- **Keruumenetelmä:** Sähköinen kysely, kutsut lähetettiin postitse, sähköpostitse ja tekstiviestitse yhteystietonsa ja/tai nimensä ja syntymäaikansa jättäneille
- **Vastaajien lukumäärä:** 1331 (25 % vaiheen 1 vastaajista)

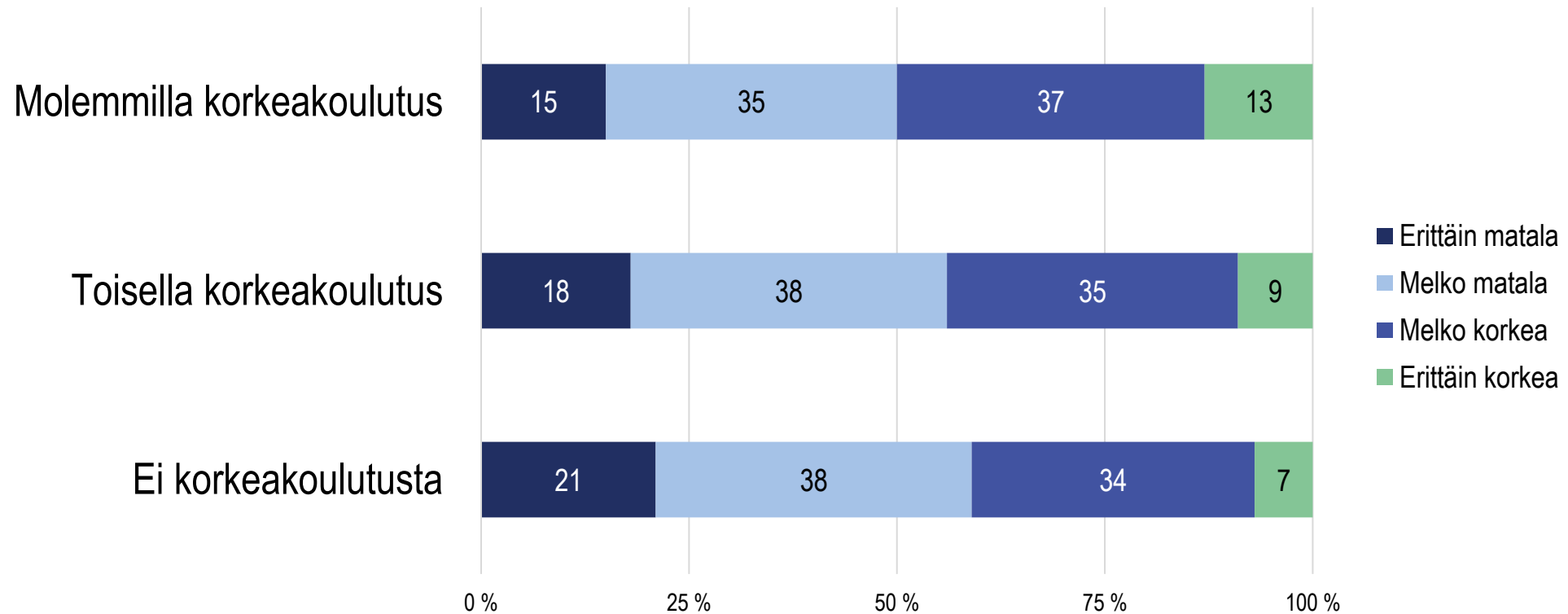
Erittäin matala kansalaispätevyys on kaikkein yleisintä niillä nuorilla, jotka kokevat **perheensä taloudellisen tilanteen** melko huonoksi tai erittäin huonoksi

Kuvio 9. Kansalaispätevyyden taso sen mukaan, millaiseksi nuori arvioi perheensä taloudellisen tilanteen kaikkien vastaajien ja erikseen ruotsinkielisten osalta (% vastaajista).

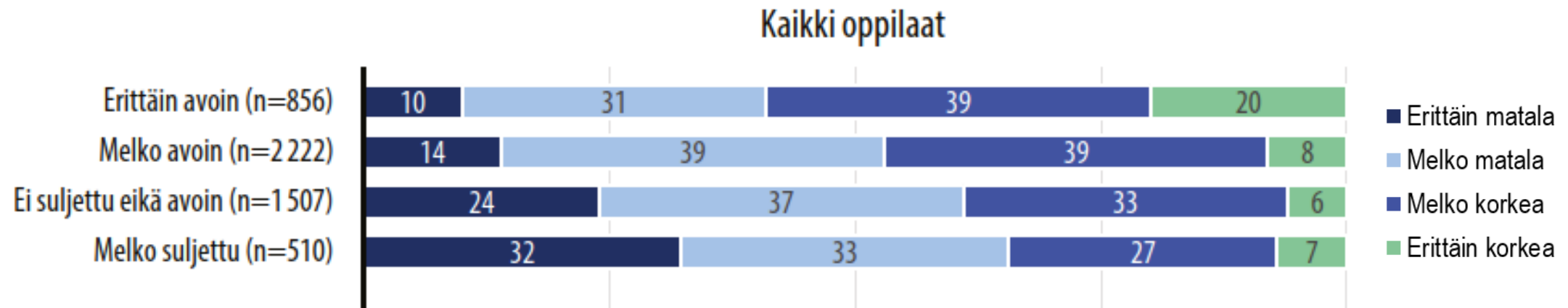
Yhdeksäsluokkalaisista yli puolella on melko tai erittäin matala sisäinen kansalaispätevyys.

Vanhempien koulutus on yhteydessä nuoren sisäiseen kansalaispätevyyteen

Luokan avoin keskusteluilmapiiri on yhteydessä oppilaiden korkeampaan kansalaispätevyyden tasoon

Kuvio 18. Luokan yhteiskunnallisen keskusteluilmapiirin yhteys kansalaispätevyyteen kaikkien oppilaiden keskuudessa ja erikseen ruotsinkielisten keskuudessa (% vastaajista).

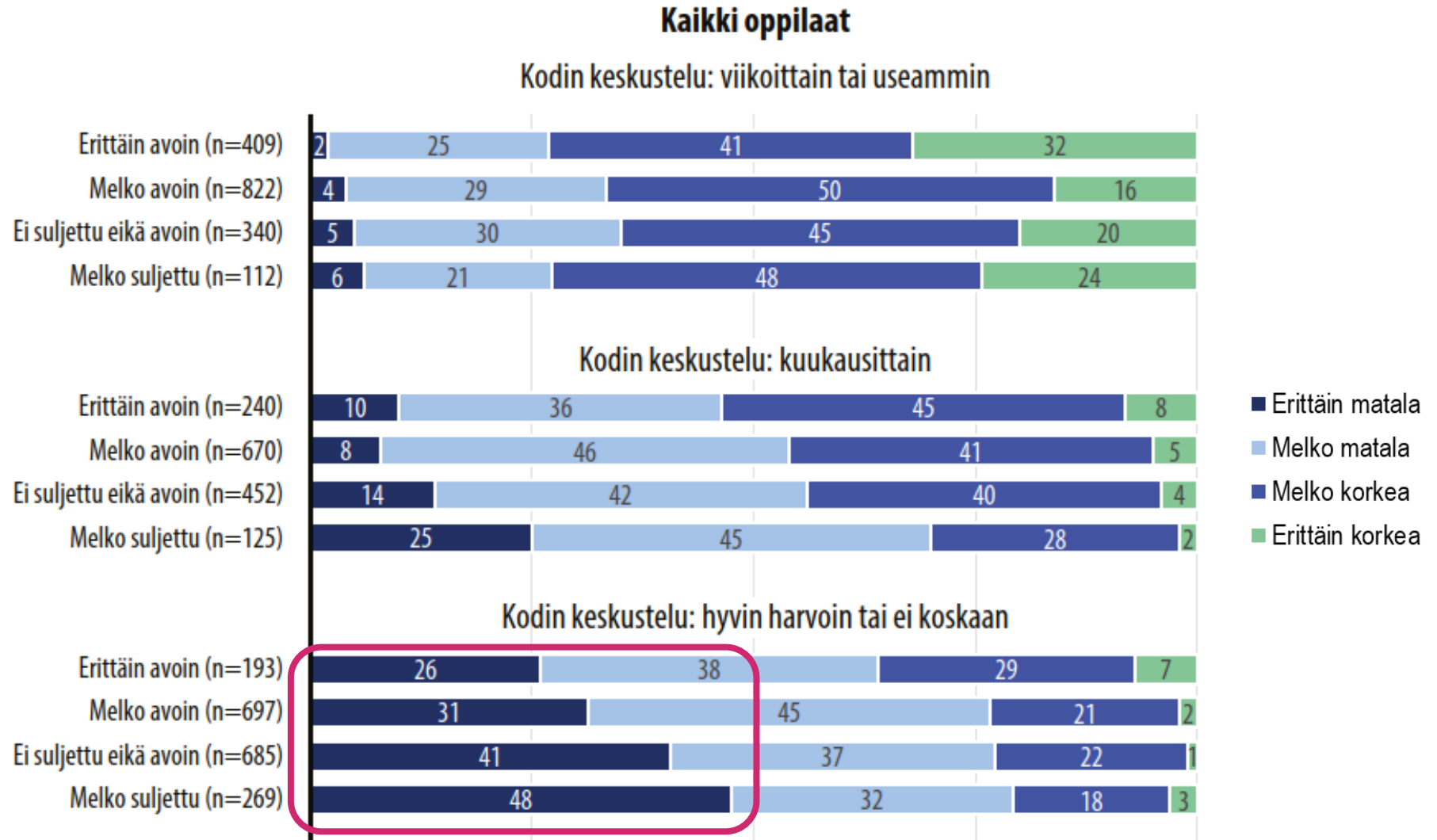

- *Oppilaat ottavat esille ajankohtaisia poliittisia tapahtumia keskusteltavaksi*
- *Oppilaat ilmaisevat poliittisia ja yhteiskunnallisia mielipiteitä, vaikka ne eroaisivat luokan enemmistön mielipiteistä*

Kuvio 20. Luokan yhteiskunnallinen keskusteluilmapiiri, kansalaispätevyys ja kodin yhteiskunnallisen keskustelun aktiivisuus. Kaikki vastaajat ja ruotsinkieliset (% vastaajista).

Oppilaat hyötyvät luokan avoimesta yhteiskunnallisesta keskusteluilmapiiristä erityisesti silloin, jos kotona keskustellaan politiikasta vain harvoin tai ei lainkaan

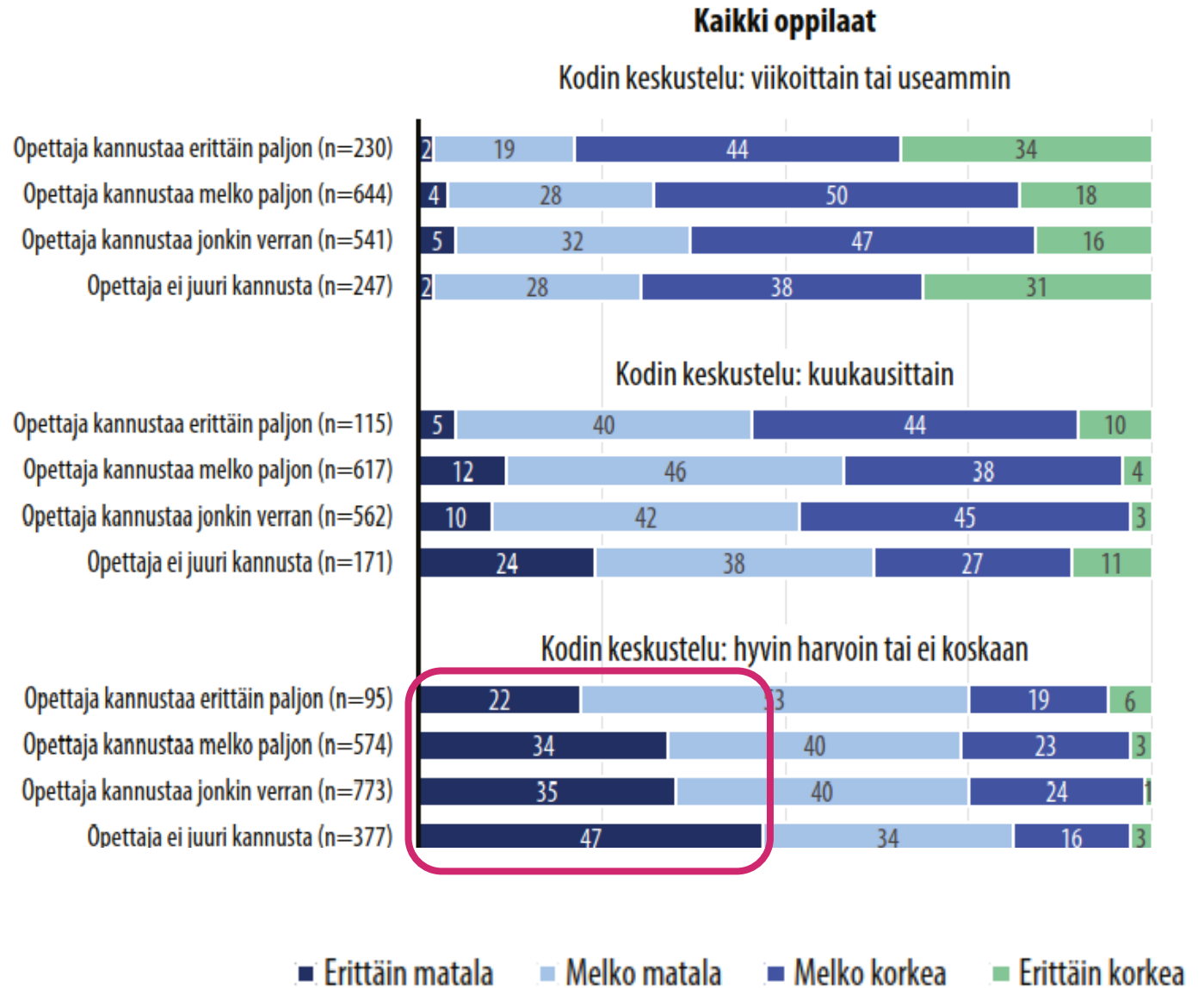
[Nuoret kansalaiset, 2022](#)

Eniten **kannustavasta opettajasta** hyötyvät samoin ne oppilaat, joiden kotona keskustellaan politiikasta vain harvoin tai ei lainkaan

- Minulla on opettajia, jotka puhuvat politiikasta ja yhteiskunnasta hausalla ja kiinnostavalla tavalla
- Minulla on opettajia, jotka ehdottavat sanomalehtiä, kirjoja ja/tai nettisivuja, joista voisin lukea politiikasta ja yhteiskunnasta
- Minulla on opettajia, jotka tarkastelevat politiikkaa ja yhteiskuntaa koskevia asioita eri
- Minulla on opettajia, jotka rohkaisevat oppilaita ilmaisemaan mielipiteitään politiikasta ja yhteiskunnasta
- Minulla on opettajia, jotka kannustavat oppilaita keskustelemaan erilaisia mielipiteitä edustavien ihmisten kanssa

Kuvio 22. Opettajan kannustus ja malli, kansalaispätevyys ja kodin yhteiskunnallisen keskustelun aktiivisuus. Kaikki vastaajat ja ruotsinkieliset (% vastaajista).

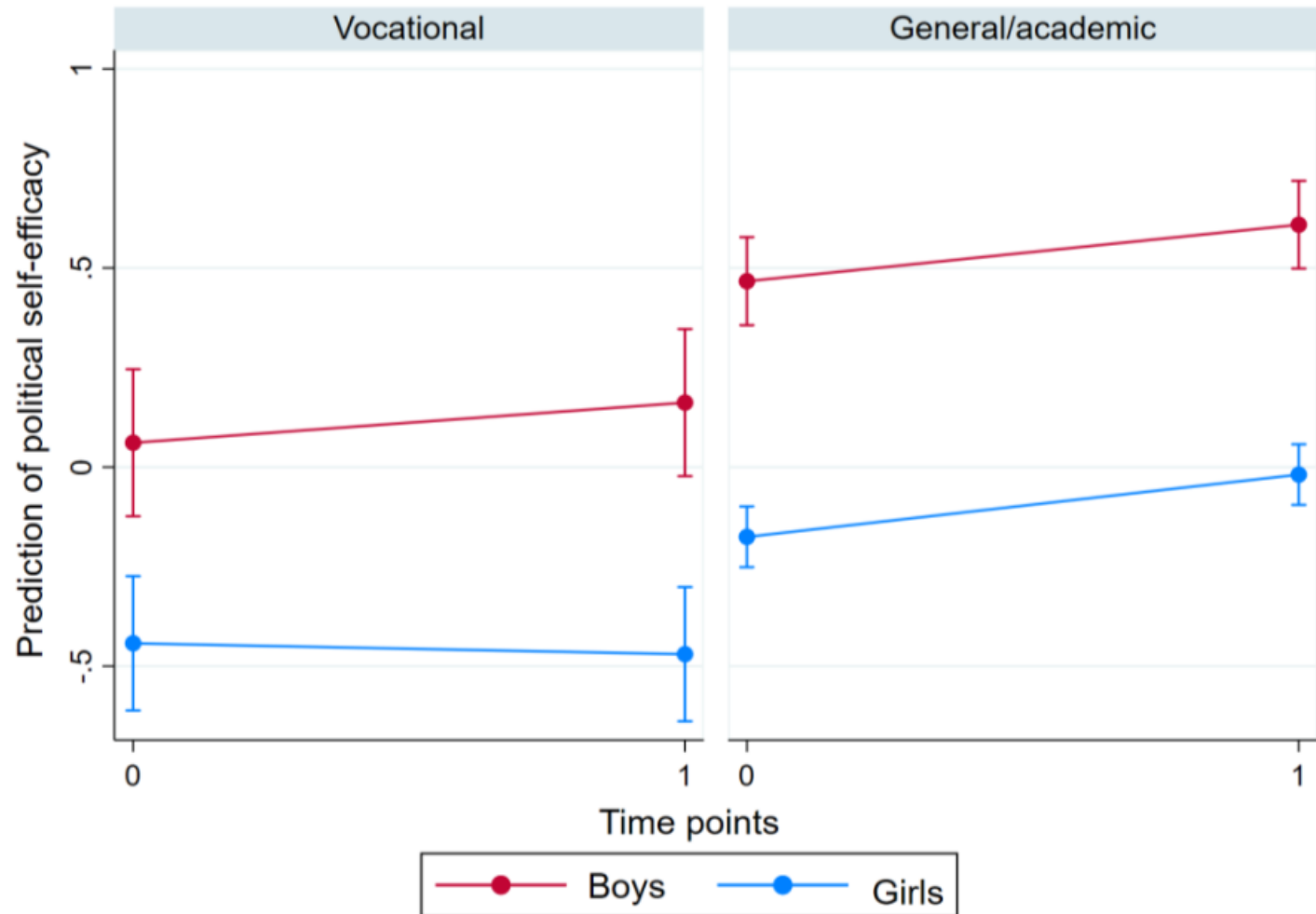

Sukupuolikuilu

Naisten ja miesten sukupuolikuilu kansalaispätevydessä on säilynyt huolimatta naisten kohonneesta koulutustasosta ja aktiivisesta osallistumisesta työmarkkinoille.

Aika ja koulutus eivät auta sukupuolikuiluun!

Jopa yliopistossa, myös yhteiskuntatieteellisillä aloilla, sukupuolikuilu säilyy (Haataja ym. 2022)

FAPEP-aineisto, paneeli

Kansalaispätevyys ja osallistuminen?

Taulukko 3. Nuorten kokeman kansalaispätevyyden korreloituminen järjestötoimintaa, muuta poliittista osallistumista sekä tulevaisuuden osallistumisaikomuksia kuvaaviin summamuuttujiin*: pojat, tytöt, suomenkieliset koulut, ruotsinkieliset koulut, kaikki vastaajat (Pearsonin tulomomenttikorrelaatio, r).

	Sukupuoli		Opetuskieli		Kaikki
	pojat	tytöt	suomi	ruotsi	
Aktiivinen osallistuminen järjestötoimintaan (0–7)	0,194	0,133	0,165	0,122	0,164
Muu poliittinen osallistuminen (0–10)	0,263	0,324	0,221	0,263	0,225
Aikomukset osallistua tulevaisuudessa (0–7)	0,374	0,336	0,269	0,381	0,276

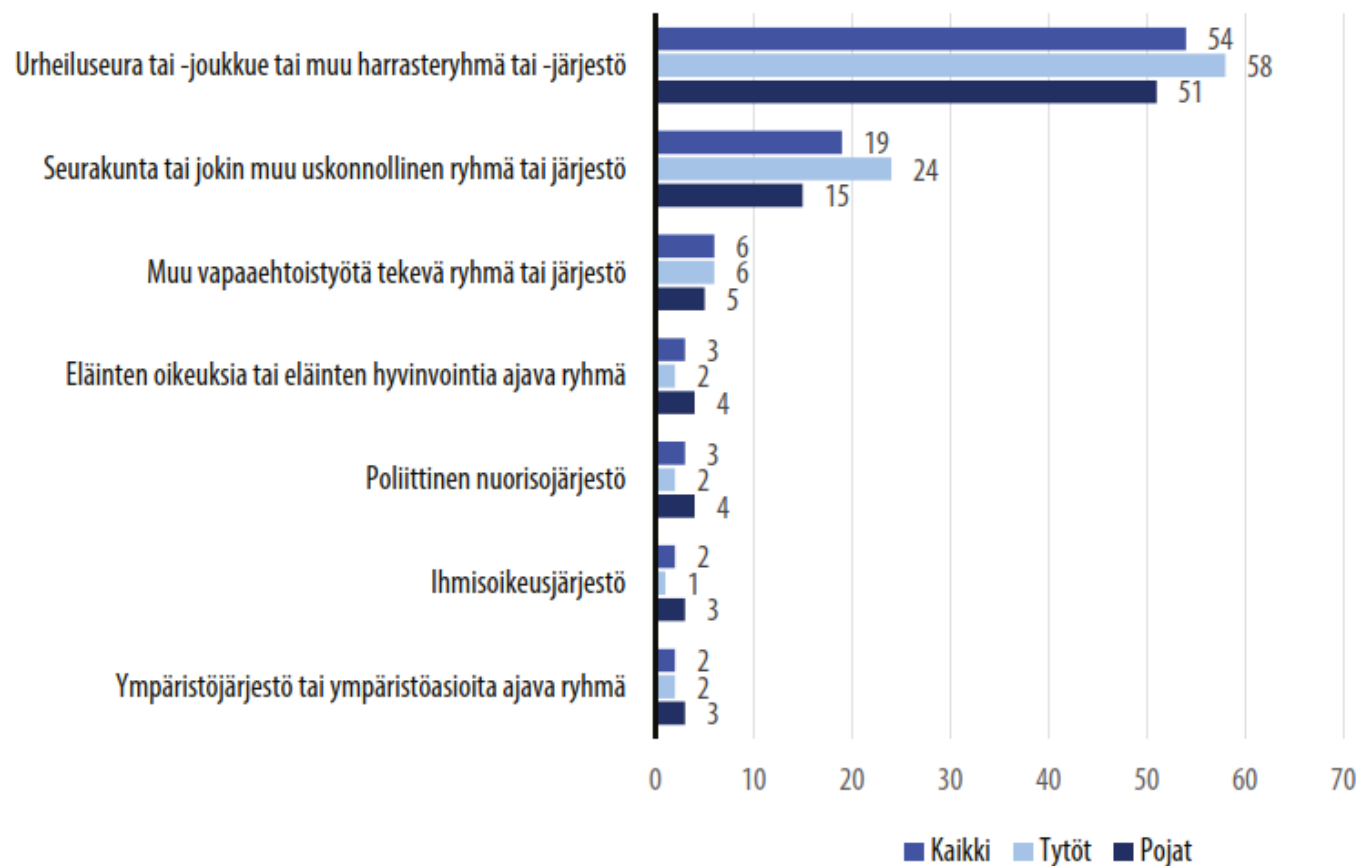
- **Formatiiviset vuodet** – 17-25 vuotta, jopa aiemmin (poliittinen kulttuuri, yksilölliset ominaisuudet, kasvuympäristö)
- Eivät lukitse toimintamalleja ja yksilön käsityksiä – vaikuttavat kuitenkin siihen, **missä määrin nuoret rohkaistuvat osallistumaan ja ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin asioihin**
- Kansalaispätevyyden ja osallistumisen kaksisuuntainen vuorovaikutus – **kansalaispätevyys luo edellytyksiä – osallistuminen kartuttaa tietoja, taitoja ja suhteita** toisiin ihmisiin, jotka vahvistavat nuoren kokemusta hänen omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa asioihin.

Nuorten osallistuminen

Useimmilla yhdeksäsluokkaisilla kansalaispätevyys ja halu yhteiskunnalliseen osallistumiseen on vähäistä.

Yhdeksäsluokkalaisten poliittis-yhteiskunnallinen osallistuminen ja osallistumisaikeet vaikuttavat **tavanomaisilta ja ikätasoisilta** eivätkä sinänsä anna aihetta merkittävään huoleen.

Kuvio 25. Osallistuminen aktiivisesti järjestön toimintaan sukupuolen mukaan (% vastaajista).

Kuinka varmana pidät, että äänestät eduskuntavaaleissa täytettyäsi 18-vuotta?

1=Äänestän varmasti

2=Äänestän melko varmasti

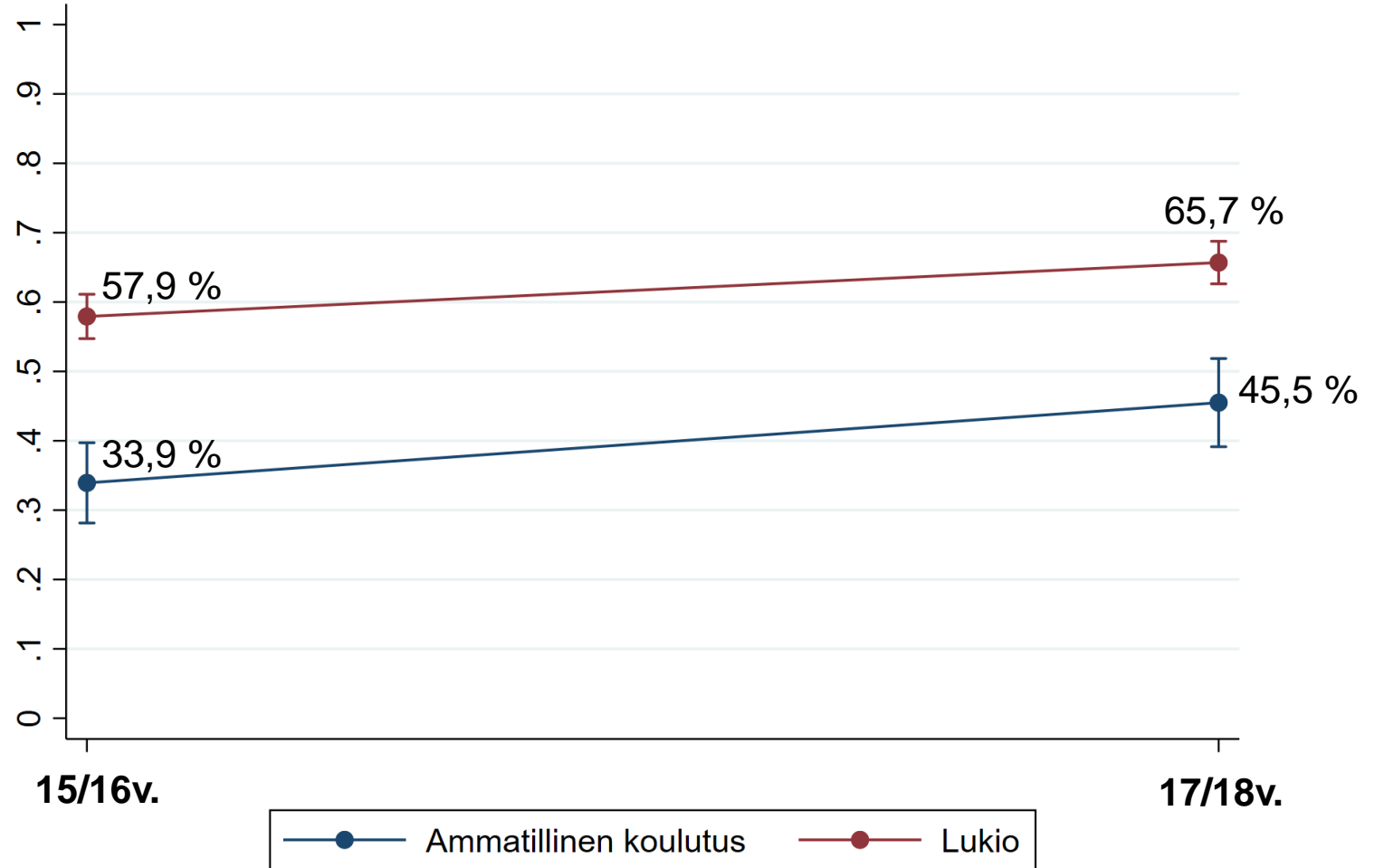
3=Jätän melko varmasti äänestämättä

4=Jätän varmasti äänestämättä

Lähestyessään äänioikeusikää nuorten äänestysaikomukset vahvistuvat

Erot äänestysaikomuksissa **ammattilliseen ja lukiokoulutukseen päätyvien** keskuudessa havaittavissa jo 9. luokalla ja ero kapenee hieman ajan kuluessa

Ennustettu todennäköisyys valita vaihtoehto ”äänestän varmasti” koulutuspolun mukaisissa luokissa, 95 % luottamusvälit

Huom. Mallissa kontrolloitu koulukieli, sukupuoli ja vanhempien koulutus

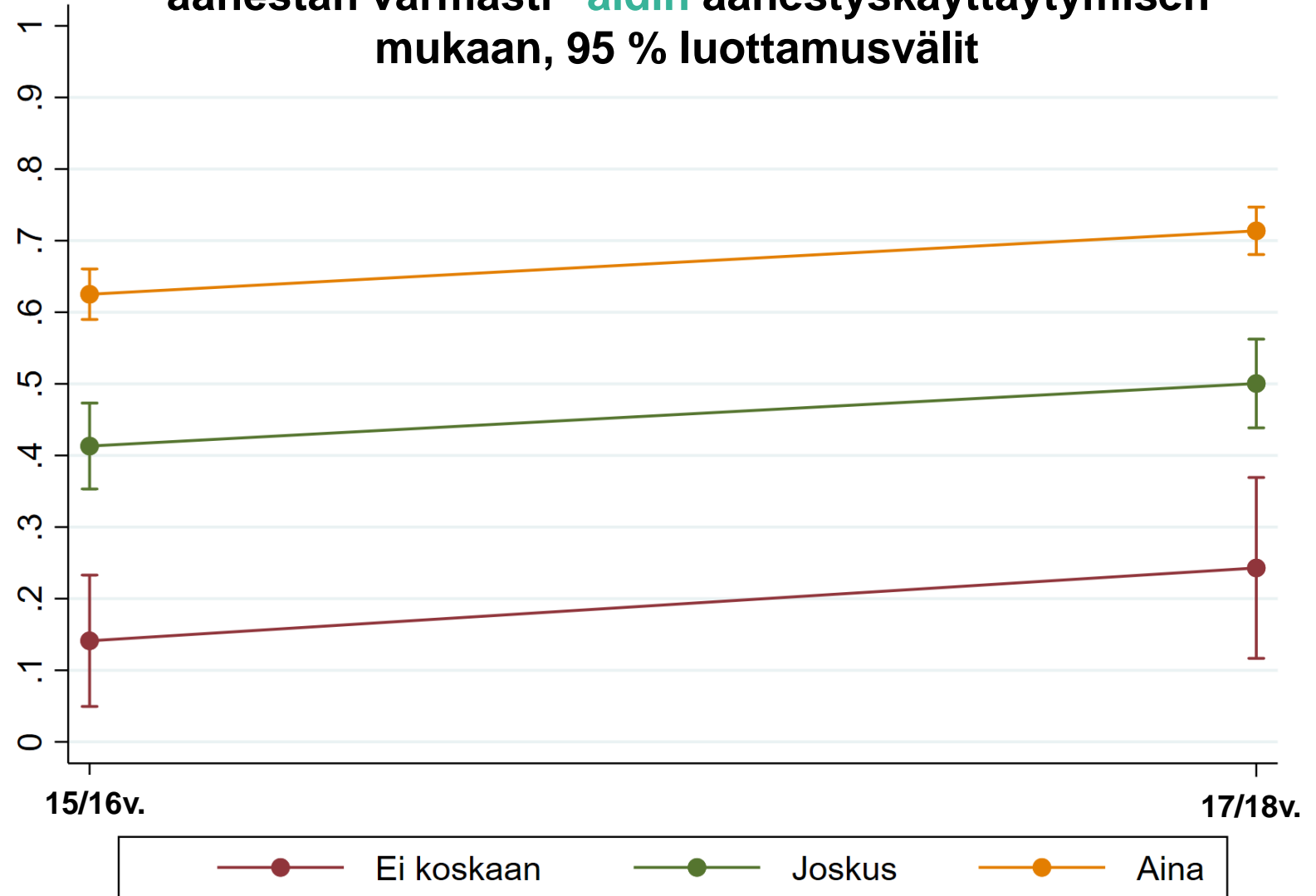
Osallistumisen periytyminen

Äänestävätkö vanhempasi vaaleissa? (Äiti)

- Kyllä, aina (62 %)
- Kyllä, joskus (23 %)
- Ei koskaan (3 %)
- En tiedä (13 %)

(1. ja 2. vaiheeseen vastanneet)

Ennustettu todennäköisyys valita vaihtoehto ”äänestän varmasti” äidin äänestyskäyttäytymisen mukaan, 95 % luottamusvälit

Lopuksi

- Tavoitetasolla peruskoulun päättävällä ikäluokalla tulisi olla yhtäläinen perust: poliittiselle tietämykselle ja yhteiskuntataidoille
- Sisäisen kansalaispätevyyden **erot syntyvät jo kuitenkin hyvin varhain**
- Sosioekonomisen taustan vaikutus on vahva (periytyvyys sekä kansalaispätevyys + osallistuminen)
- Avoin keskusteluilmapiiri ja kannustava opettaja voivat jonkin verran tasoittaa sosioekonomisia eroja
- Sukupuolikuilun tasoittamiseen tulisi kiinnittää demokratiakasvatuksessa erityistä huomiota jo alakoulussa – **tutkimusta vielä vähän**
- **Paradoksi** – vaikka naiset äänestävät ahkerammin, muilla poliittisen kiinnittymisen mittareilla he jäävät miehistä jälkeen